

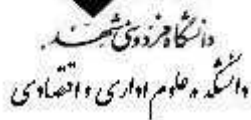

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

پایان نامه جهت اخذ کارشناسی ارشد

حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

سیاست کیفری جمهوری اسلامی ایران در رابطه با نقض خلوت

اشخاص

استاد راهنما :

دکتر عبدالرضا جوان جعفری

استاد مشاور:

دکتر سید حسین حسینی

نگارش :

مسلم رنجبران

تاریخ:

۱۳۹۱ فرودین

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

چکیده:

حق خلوت، یکی از سنگ بناهای تحقق حقوق بشر و نظام مردم سالار است. جامعه به همان میزان که حق شهروندان را در مصون ماندن حریم شخصی آنها به رسمیت می‌شناسد، از حاکمیت نظام‌های تمامیت خواه و اقتدارگرا فاصله می‌گیرد. در حقوق ایران، چه در قانون اساسی چه در قوانین عادی به طور صریح به حریم خصوصی و خلوت اشخاص اشاره نشده است و تاکنون، قانونی که تمامی جنبه‌های حق خلوت اشخاص را فرا بگیرد، به تصویب نرسیده است. شاید این روند را باید ناشی از خود مفهوم حق خلوت دانست که بیش از هر مورد دیگر واجد یک ظرفیت متغیر است. حمایت‌های صورت گرفته از این حق، چه در قالب حمایت‌های کیفری، چه در قالب حمایت‌های مدنی کافی به نظر نمی‌رسد. در این پایان‌نامه به بررسی و تحلیل و نقد، حقوق مربوط به حریم خصوصی در نظام کیفری و تأثیر نظام‌های سیاسی حاکم بر قلمرو حمایت از این حق پرداخته- ایم. در این راستا به بررسی سیاست کیفری حاکم و نقاط قوت و ضعف آن در ارتباط با خلوت اشخاص و ارائه راهکارهایی در زمینه ارتقاء این حق طبیعی پرداخته‌ایم.

واژگان کلیدی:

حق خلوت، حریم خصوصی، سیاست کیفری، نقض حق خلوت

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف_ب	چکیده.....
ج_ی	فهرست.....
۱	کلیات تحقیق.....
۱	۱- طرح موضوع.....
۲	۲- انگیزه انتخاب موضوع.....
۲	۳- اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۳	۴- سؤالات.....
۳	۵- فرضیات.....
۴	۶- نتایج پژوهش.....
۴	۷- پیشینه تحقیق.....
۴	۸- تشریح اصطلاحات.....
۷	۹- روش تحقیق.....
۷	۱۰- موانع و مشکلات.....
۸	۱۱- ساختار تحقیق.....
۸	فصل نخست: مفهوم شناسی و مبانی تئوریک.....
۸	مبحث نخست: تعریف و تبیین مفاهیم.....
۹	گفتار نخست دشواری ارائه تعریف برای حق خلوت و حریم خصوصی.....

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

بند دوم: تعریف حق خلوت و حریم خصوصی

۱۳..... گفتار دوم: اهمیت حق خلوت و حریم خصوصی

۱۴..... بند اول: اهمیت حق خلوت و حریم خصوصی در رویه جاری کشور.

۱۵..... بند دوم: حق خلوت و کرامت انسان

۱۶..... بند سوم: پیشینه توجه به حق خلوت.

۱۸..... بند چهارم: حق خلوت از منظر اسناد بین‌الملل

۱۸..... الف) حق خلوت در اسناد جهانی

۱۹..... ب) حق خلوت در اسناد منطقه‌ای

۲۱..... گفتار سوم: مصادیق حق خلوت

۲۱..... بند اول: حریم خصوصی منازل و اماکن

۲۱..... الف) منازل

۲۲..... ب) اماکن

۲۳..... بند دوم: حریم خصوصی جسمانی

۲۳..... الف) حریم خصوصی و خلوت اشخاص در برابر بازرسی و تفتیش

۲۴..... ب) حریم انسان نسبت به نحوه پوشش

۲۴..... ۱. حجاب، دخالت دولت

۲۵..... ۲. نحوه دخالت هیئت حاکمه با مسئله حجاب

۲۶..... ۳. طرح‌های جالب برای یکسان‌سازی پوشش

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

۲۷..... الف) اطلاعات ژنتیکی و دارویی

۲۸..... ب) داده‌های شخصی مالی و اسرار تجاری

۲۸..... بند چهارم: حریم خصوصی ارتباطاتی

۲۹..... الف) حریم خصوصی مکالمات

۳۰..... ب) حریم خصوصی مکاتبات

مبحث دوم: چالش‌های پیشروی سیاست کیفری در حمایت از حق خلوت

۳۱..... مشکلات فراروی حمایت از حق خلوت

۳۲..... گفتار نخست: نظام‌های سیاسی و خلوت اشخاص

۳۲..... بند اول: نظام‌های سیاسی، دخالت یا عدم دخالت قدرت در حریم خلوت شهروندان:

۳۲..... الف) نظام توتالیتر

۳۳..... ب) نظام‌های لیبرالی

۳۴..... ج) نظام‌های آنارشستی

۳۵..... گفتار دوم: نظام سیاسی اسلام و حق خلوت اشخاص

۳۶..... بند اول: حق خلوت در منابع اسلامی

۳۷..... بند دوم: حمایت از حق خلوت در اسلام و ایجاد احساس امنیت

۳۸..... بند سوم: حق خلوت در منظر اندیشه‌های سیاسی امام خمینی «ره»

۳۹..... الف) امام خمینی «ره» و فرمان هشت ماده‌ای

۴۱..... ب) نظرات سایر فقهای عظام در رابطه با حق خلوت

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

گفتار سوم: موارد جواز نقض حق خلوت..... ۴۱

بند اول: تزامم حق خلوت با مصالح عمومی..... ۴۴

بند دوم: تزامم حق خلوت با حقوق اساسی دیگران..... ۴۸

گفتار چهارم: فناوری‌های نوین و نقض خلوت اشخاص..... ۵۰

بند اول: فناوری‌های نوین و تأثیر آن بر حق خلوت اشخاص..... ۵۰

بند دوم: پاره‌ای از ویژگی‌های متمایز فناوری‌ها نسبت به سایر موارد ناقض حق خلوت..... ۵۲

الف) قدرت فناوری..... ۵۲

ب) فناوری بخش غیر قابل انفکاک زندگی مدرن..... ۵۳

ج) مخفیانه بودن فناوری‌های مدرن..... ۵۴

بند سوم: جرایم مدرن ناقض حریم خصوصی و فناوری‌های مدرن کشف جرایم..... ۵۴

بند چهارم: خلوت اشخاص و چالش‌های کشف جرایم سایبری..... ۵۵

الف) فراملی بودن..... ۵۵

ب) عدم هماهنگی قوانین کشورهای مختلف..... ۵۶

ج) عدم تخصص کافی مراجع قضایی و انتظامی..... ۵۶

د) تغییر پذیری ماهیت دلایل اثبات جرم..... ۵۶

ه) مشکلات خاص مرحله کشف..... ۵۶

گفتار پنجم: مشکلات فراروی حمایت از حق خلوت..... ۵۷

بند اول: عدم تعریف مفهوم و مصداق حق خلوت..... ۵۷

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

ب) مشکلات ناشی از عدم مشخص بودن مصادیق

- ۵۹..... بند دوم: کمبود و نقص در قوانین بازدارنده و حمایتی.
- ۶۰..... بند سوم: اعطای اختیارات به افراد فاقد صلاحیت و عدم آشنا مبانی حقوقی.
- ۶۲..... بند چهارم: کشش و علاقه ذاتی انسان‌ها به پی بردن به خلوت دیگران.
- ۶۴..... فصل دوم: سیاست کیفری ایران در رابطه با حق خلوت.
- ۶۵..... مبحث نخست: حق خلوت و حریم خصوصی در قوانین و مقررات کیفری ایران.
- ۶۵..... گفتار اول: حق خلوت و قانون اساسی.
- ۶۶..... بند اول: حریم خصوصی در متمم قانون اساسی مشروطیت.
- ۶۷..... بند دوم: حق خلوت و حریم خصوصی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۶۷..... الف) حمایت از، حیثیت، حقوق، مسکن و شغل در قانون اساسی.
- ۶۸..... ب) ممانعت از تفتیش عقاید و حمایت از حق خلوت.
- ۶۸..... ج) حریم ارتباطات.
- ۶۹..... د) حق خلوت اقلیت‌های دینی و مذهبی.
- ۷۱..... گفتار دوم: حق خلوت و قانون آیین دادرسی کیفری.
- ۷۲..... بند اول: شروع به تعقیب و تحقیقات و چالش‌های موجود حمایت از حق خلوت.
- ۷۵..... الف) بازرسی و حق خلوت افراد.
- ۷۶..... ۱. زمان بازرسی.
- ۷۷..... ۲. تنظیم صورتمجلس در هنگام بازرسی.

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

بند دوم: جمع‌آوری دلایل و حریم خلوت شهروندان..... ۷۸

الف) بی اعتباری دلایل حاصله به واسطه نقض حق خلوت..... ۷۹

ب) دلایل بی اعتباری مدارک حاصله به واسطه نقض حق خلوت ۸۲

بند سوم: ضابطین و حق خلوت افراد..... ۸۴

الف) حدود اختیارات و تعداد ضابطین و تقابل با حق خلوت..... ۸۴

ب) جرایم مشهود و حدود اختیارات ضابطین دادگستری..... ۸۸

۱. افزایش اختیارات ضابطین و نقض اصول حقوقی ۹۰

۲. پیش نویس لایحه حمایت از حریم خصوصی و اختیارات ضابطین..... ۹۰

گفتار سوم: نقض حق خلوت و قانون مجازات اسلامی..... ۹۳

بند اول: قانون مجازات اسلامی و حمایت از حریم خلوت در منازل..... ۹۴

الف) انتقادات وارده بر این قانون در حمایت از حریم خلوت در منازل..... ۹۷

ب) نقض حق خلوت در منازل و جمع آوری ماهواره..... ۱۰۰

بند دوم: هتک حرمت مراسلات یا مکالمات مخبراتی و تعرض به حق خلوت..... ۱۰۱

بند سوم: حجاب و ضمانت اجرای کیفری موجود ۱۰۴

الف) حجاب، دخالت یا عدم دخالت قدرت حاکمه..... ۱۰۵

ب) انتقادات وارده بر قانون مجازات اسلامی در زمینه جرم انگاری بدحجابی..... ۱۰۵

بند چهارم: نقض حق خلوت اشخاص در بعد اسرار..... ۱۰۷

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

۱۱۳.....مبحث دوم: حمایت از حق خلوت در فضای سایبری

۱۱۳.....گفتار نخست: بررسی قوانین ایران در زمینه جرایم سایبری

۱۱۴.....بند اول: جرایم رایانه‌ای ناقض اصلی حق خلوت

۱۱۵.....الف) جرم کامپیوتری، جرم بدون محدودیت

۱۱۵.....ب) تفاوت نوع مجرمین رایانه‌ای با دیگر مجرمین

۱۱۵.....ج) سرعت وقوع جرم:

۱۱۶.....د) نقض حق خلوت و کسب منافع مادی

۱۱۸.....بند دوم: قانون جرایم رایانه‌ای و حق خلوت

۱۲۳.....بند سوم: قانون تشدید نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند

۱۲۷.....بند چهارم: قانون تجارت الکترونیک و حق خلوت

۱۲۹.....گفتار دوم: پلیس فتا بنیان جدید، سیاست کیفری ایران برای حمایت از حق خلوت

۱۲۹.....بند اول ضرورت تشکیل پلیس فتا

۱۳۱.....بند دوم: اهداف تشکیل پلیس فتا

۱۳۲.....الف) طرق دستیابی به اهداف پیش‌رو

۱۳۳.....ب) چالش‌های طرح‌های حمایتی پلیس در زمینه حق خلوت

۱۳۳.....بند سوم: پلیس فتا، شمشیر دو لبه

۱۳۵.....گفتار سوم: حق خلوت و بررسی ضمانت اجرای احتمالی حمایت از آن

۱۳۵.....بند اول: نقض حریم حق خلوت و واکنش‌های کیفری

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

(ب) واکنش‌های سنگین و انتقادات بین‌المللی

بند دوم: مسئولیت مدنی ناشی از نقض حق خلوت..... ۱۳۷

نتیجه‌گیری و پیشنهادات..... ۱۴۰

منابع و مآخذ..... ۱۴۵

کلیات تحقیق

۱- طرح موضوع

حق خلوت آدمیان متضمن یک پناهگاه امن یا منطقه‌ی حفاظت شده برای آدمیان است، که شهروندان در آن می‌توانند از بازرسی دقیق و موشکافانه و احتمالاً نکوهش درباره امور شخصی خود رها و آزاد باشند.

حق خلوت افراد جزء حقوق اساسی و طبیعی است و به نوعی اساس و پایه‌ی حقوق بشر محسوب می‌شود تا چند دهه‌ی قبل، به موضوع حریم خصوصی و خلوت اشخاص فقط از بعد مادی و عینی آن پرداخته می‌شد، که مربوط به حقوقی که اشخاص نسبت به اموال خود و حریم خصوصی جسمانی داشتند می‌شد، اما امروزه با پیشرفت تکنولوژی و تغییر جامعه، و مسائلی که متعاقب این پیشرفت بروز کرده است ضرورت پرداختن به این موضوع مخصوصاً در فضای مجازی بیشتر شده است.

زندگی در اجتماع، نافی احترام به خلوت افراد آن نیست؛ هر چه جوامع، گسترده‌تر و منافع جمعی پررنگ‌تر می‌شوند، خلوت افراد در معرض تهدید بیشتری قرار می‌گیرد و تعارض بین حریم خصوصی و منافع جمعی، بیشتر نمود پیدا می‌کند. این در حالی است که موضوع حریم خصوصی به دلیل اهمیت آن باید کمتر استثناء پذیرد؛ موارد استثناء و مرجع تعیین این استثنائات و مراجع نقض آن باید دقیقاً مشخص باشد. امری که گاه، مورد توجه مقنن ما قرار نگرفته است. نقض حق خلوت تعرض به قلمرویی از زندگی هر شخص است که با

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

نشوند یا بر آن نظارت نکنند، یا به اطلاعات راجع به آن دسترسی نداشته باشند، آن قلمرو را مورد تعرض قرار دهد. جسم، البسه، و اشیاء همراه افراد، اماکن خصوصی و منازل، محل های کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی با دیگران جزء حریم خلوت فرد محسوب می شوند در این پایان نامه هدف برجسته ساختن نقاط قوت و ضعف سیاست کیفری ایران، در ارتباط با حق خلوت و ارائه راهکارهایی برای دفاع از خلوت اشخاص می باشد.

۲- انگیزه‌ی انتخاب موضوع

در خصوص انگیزه‌ی انتخاب موضوع پژوهش، گذشته از علاقه‌ی شخصی حقیر به این موضوع، یکی از انگیزه‌های اساسی، جدید بودن آن است. تا آن جا که قبل از انتخاب و پیشنهاد موضوع به گروه آموزشی دانشکده، با هدایت استاد محترم راهنما، با جستجوی ابتدایی در منابع اینترنتی و کتابخانه‌ای متوجه شدم که در خصوص موضوع یاد شده پژوهش شایسته‌ای که قواعد مبهم آن‌ها را مشخص کند، وجود ندارد. امروزه جرایم و تعرضات به حریم خصوصی و حق خلوت اشخاص نسبت به گذشته، بیشتر شده است و به نظر می‌رسد دلیل اصلی نیز فاصله گرفتن بسیاری از افراد جامعه از وجدان پاک انسانی و قواعد مذهبی می‌باشد؛ و نیز ورود فناوری‌های مدرن در زندگی شهروندان در افزایش تعرضات به حق خلوت بی‌تأثیر نبوده است. که به سهولت و سرعت به تعرض به حق خلوت افراد و ریخته شدن بالاترین سرمایه‌ی یک انسان یعنی آبرو اقدام می‌کنند، بر همین اساس ضرورت پژوهش و تحقیق در این زمینه بیشتر از سایر زمینه‌ها به دلیل جدید بودن موضوع برای بنده احساس می‌شود. یکی از اصلی‌ترین انگیزه‌های برای انتخاب این موضوع، پژوهش و تحقیق در یافتن راهکارهایی است که می‌تواند نقش هر چند اندکی، در جلوگیری از ارتکاب چنین تعرضاتی نسبت به حریم خلوت افراد داشته باشد.

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

حفظ حرمت حریم خصوصی و خلوت اشخاص از ارزش‌های نخستین در تفکر اسلامی محسوب می‌شود؛ نقض و زیر پا نهادن آن ممکن است به اساس جامعه خلل وارد کند و احساس امنیت را که از اساسی‌ترین نیازهای افراد جامعه می‌باشد مورد چالش قرار دهد.

به خصوص با ورود تکنولوژی‌های مدرن و مشاغلی که در ارتباط مستقیم با حریم خصوصی افراد است و گسترش دولت‌ها و منافع جمعی، حریم خصوصی در معرض تهدید بیشتری قرار گرفته است. بر همین اساس مستلزم توجه بیشتری به حق خلوت می‌باشد تا مفهوم و دامنه شمول این حق و مواردی که امکان نقض آن وجود دارد دقیقاً مشخص شود تا این حق، کمتر در معرض چالش قرار گیرد. در این راستا باید به خلوت اشخاص، علاوه بر بعد فیزیکی و حقیقی آن (جسمانی، اموال) در بعد مجازی (ارتباطات، اطلاعات، اسرار) نیز پرداخته شود.

۴- سؤالات تحقیق:

۱. آیا مفهوم و ارکان حریم خصوصی و خلوت اشخاص، در سیاست کیفری ایران به طور دقیق مورد بررسی قرار گرفته است؟ و آیا سیاست کیفری ایران، به تصویب قانونی که به طور مستقیم و صریح به این حق بپردازد اقدام نموده است؟

۲. آیا ورود فناوری‌های جدید بر حریم خصوصی و حق خلوت اشخاص تأثیرگذار بوده است؟

۳. آیا حمایت‌های لازم و ضروری چه از لحاظ حقوقی و چه از لحاظ کیفری از حریم خصوصی و حق خلوت افراد در سیاست کیفری ایران پیش بینی شده است؟

۵- فرضیه های تحقیق:

۱. مفهوم و ارکان حریم خصوصی و خلوت اشخاص، در سیاست کیفری ایران مبهم می‌باشد.

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

می‌طلبد.

۳. حمایت‌های لازم و ضروری حقوقی و کیفری از حریم خصوصی در سیاست کیفری ایران پیش بینی نشده است.

۶- نتایج مورد انتظار پس از انجام این تحقیق:

۱. دستیابی به نوع و شیوه‌های حمایت از حریم خصوصی و خلوت اشخاص در سیاست تقنینی.
۲. دستیابی به میزان تأثیر آموزه‌های اسلامی در سیاست تقنینی ایران در رابطه با خلوت اشخاص.
۳. دستیابی به میزان انطباق سیاست تقنینی ایران با فناوری‌های جدید.

۷- پیشینه‌ی تحقیق

در کشور ما تنها یک کتاب، با عنوان «حقوق حریم خصوصی»^۱ توسط دکتر باقر انصاری نوشته شده است. که این کتاب نیز بیشتر به بررسی نظرات حقوق‌دانان کشورهای غربی در رابطه با این موضوع پرداخته است؛ اگرچه تحقیقاتی چند در این زمینه انجام شده است ولی همچنان جای کار در این زمینه، وجود دارد و مطالبی در این باب ناگفته مانده است. به خصوص در زمینه‌ی حقی که اشخاص نسبت به جسم و اموال و ارتباطات خود دارند. در سال‌های اخیر نیز تعداد محدودی کتب در مورد خلوت اشخاص در زمینه‌ی ارتباطات و اطلاعات انجام شده است که آن‌ها هم متأثر از منابع خارجی می‌باشند.

۸- تشریح اصطلاحات:

۱. انصاری، دکتر باقر، حقوق حریم خصوصی، انتشارات سمت، چاپ اول زمستان ۱۳۸۶

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

اصطلاح سیاست جنایی، به عنوان رشته مطالعاتی علمی، برای نخستین بار توسط دانشمند آلمانی، آسلم فون

فوئر باخ ذکر شده است. فوئر باخ سیاست جنایی را «مجموعه شیوه‌های سرکوب‌گرانه‌ای که دولت با استفاده از آن‌ها علیه جرم واکنش نشان می‌دهد» تعریف کرده و بدین ترتیب، مفهوم مضیقی ارائه کرده است، که در حقیقت همان «سیاست کیفری» است (لازرر، ۱۳۸۲: ۱۰۱).

حقوق دانان تحت نظریات مختلف، در دو مورد اصطلاح «سیاست جنایی» و «سیاست کیفری» قائل به تمایز هستند. گروهی سیاست کیفری را معادل مفهوم مضیق سیاست جنایی و آن را در قلمرو سیاست حقوق دولت قرار می‌دهند و گروهی خصیصه کنترل جرم و سرکوب‌گری بزهکاری را برای سیاست کیفری قائل هستند و گروهی در این میان، بین سیاست کیفری و سیاست جنایی تفکیکی قائل نشده‌اند. (نجفی ابرآبادی، ۱۳۷۶: ۲۹۱) اما صرف نظر از چنین نگرش‌های متفاوت، به نظر می‌رسد، اعتقاد دسته دوم که قائل به ویژگی سرکوب‌کنندگی سیاست جنایی تحت عنوان «سیاست کیفری» هستند، از جایگاه محکم‌تری برخوردار باشد که شامل سیاست کیفری تقنینی و قضایی می‌باشد و هر یک به اقتضای خویش در خدمت گروهی از افراد در جهت مبارزه با جرم و کاهش میزان آن می‌باشند.

در واقع سیاست جنایی، یک رشته مطالعاتی است که بر حسب داده‌ها و یافته‌های فلسفی و علمی از جمله یافته‌های جرم‌شناختی و با توجه به اوضاع و احوال تاریخی، سعی در تدوین و ایجاد آموزه‌های سرکوب‌گر و پیش‌گیرانه دارد. این واژه در مفهوم موسع، ما را با قلمرو وسیعی از رفتارهای خلاف هنجار و پاسخ‌هایی که به آن‌ها ابراز می‌شود، آشنا می‌سازد و در مفهوم مضیق، در چارچوب حقوق کیفری و در محدوده تدابیر و اقدامات دولت و قوای عمومی تعریف می‌گردد.

در سیاست کیفری، ضمانت اجراهای کیفری از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردارند و اصولاً جرم‌انگاری با مجازات معنی پیدا می‌کند. به همین دلیل سیاست کیفری عبارت از طرز رفتاری است که مقنن در هر دوره برای مبارزه با جرایم پیش می‌گیرد. این رفتار اتخاذ روش ممکن برای کشف جرایم و تعقیب مجرمان و مبارزه با جرم است. (معتمد، ۱۳۵۱، ۱۱۷)

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

مقررات کیفری، مجازات و حقوق پدیدآوران در زمینه علوم، تحقیقات، فناوری به شماره ۱۹۵۹۲۹/۱۹۵۹۲۹ و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۱۶ از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدفهای علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایه قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

عمومی دولتی) قرار می‌گیرد، بدون اینکه نهادهای اجتماعی در آن دخالت داشته باشند.

حریم خصوصی و حق خلوت:

اصطلاح حریم خصوصی و حق خلوت دو اصطلاح مترادف می‌باشند. هر دو این اصطلاحات واجد یک معنی مشترک می‌باشند و در کتاب‌های حقوقی این دو اصطلاح نیز به کرات به جای یکدیگر استفاده می‌شوند. برای مثال «هلن نیس بام» به جای حریم خصوصی، حق خلوت را به کار برده و می‌گوید حق خلوت آدمیان متضمن یک پناهگاه امن یا منطقه‌ی حفاظت شده برای آدمیان است، که مردم در آن می‌توانند از بازرسی دقیق و موشکافانه و احتمالاً نکوهش درباره امور شخصی خود رها و آزاد باشند. (نیس بام، ۱۳۸۱: ۹۹)

نقض حق خلوت:

نقض حق خلوت تعرض به قلمرویی از زندگی هر شخص است که با وجود اینکه شخص عرفاً یا با اعلان قبلی در چارچوب قانون، انتظار دارد، دیگران بدون رضایت وی بدان وارد نشوند یا بر آن نظارت نکنند، یا به اطلاعات راجع به آن دسترسی نداشته باشند، آن قلمرو را مورد تعرض قرار دهد. جسم، البسه، و اشیاء همراه افراد، اماکن خصوصی و منازل، محل‌های کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی با دیگران جزء حریم خلوت فرد محسوب می‌شوند.

۹- روش تحقیق

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

خصوصیات و ویژگی‌های موضوع، به شناخت هر چه بهتر و بیشتر از موضوع نائل گردیم و بتوانیم به ارائه راهکارهایی در افزایش حمایت از حق خلوت و جلوگیری از نقض آن گام برداریم. امیدوارم در حد توان، با بهره‌گیری از منابع موجود و راهنمایی استادان بزرگوار با نشان دادن نقاط قوت و ضعف سیاست کیفری موجود، از لحاظ کاربردی، تأثیر گذار باشم.

۹- موانع و مشکلات

نکاتی که باید به آن‌ها پرداخته شود، مشکلات و موانعی است که بنده در هنگام پژوهش فوق با آن‌ها روبرو شدم. از جمله این مشکلات فقدان یا کمبود منابع پژوهشی بود، زیرا تنها کتاب موجود که در این زمینه چاپ رسیده بود کتاب حقوق حریم خصوصی دکتر باقر انصاری بود. که آن کتاب نیز به بررسی حق حریم خصوصی در سایر کشورها و نظریات حقوق‌دانان سایر کشورهای دیگر پرداخته بود که چندان سنخیتی با موضوع سیاست کیفری کشور ما نداشت. مقالاتی هم که در این زمینه به رشته‌ی تحریر درآمده است نیز بیشتر متأثر از کتاب مذکور بود. بنده مجبور به مطالعه‌ی کتب و مقالات متفرقه شدم تا موضوعات مربوط را از این منابع به دست بیاورم. و به دلیل عدم وجود منابع، ناچاراً مجبور به استفاده از نشریات شدم و مشکل اصلی این کار نیز این بود که نشریاتی که اقدام به طرح مسائل و مشکلات در این زمینه کرده بودند توقیف شده بودند و دیگر منتشر نمی‌شدند.

۱۰- ساختار تحقیق

در پژوهش فوق بر آن هستیم که در بخش نخست به بررسی عناصر و ارکان کلی تحقیق بپردازیم. برای تحقق این موضوع ابتدا و در مبحث نخست از این بخش به توضیح و تبیین مفهوم عناصر اصلی پژوهش، یعنی تعریف حق خلوت و حریم خصوصی و اهمیت این حق و ارتباط آن با کرامت انسانی و وجود احساس امنیت

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

تنگاتنگ نوع نظام سیاسی موجود و میزان حمایت صورت گرفته از حق خلوت و نظام سیاسی اسلام خواهیم پرداخت.

پرداخت.

فصل دوم تحقیق را به دو مبحث تقسیم کرده‌ایم؛ در مبحث نخست به بررسی نقاط قوت و ضعف سیاست تقنینی کیفری در رابطه با حق خلوت اشخاص در قانون اساسی، قانون مجازات اسلامی، قانون آیین دادرسی کیفری، قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی خواهیم پرداخت. در مبحث دوم به بررسی حمایت‌های صورت گرفته از حق خلوت در فضای سایبری در پاره‌ای از قوانین موجود کشور و نیز نهادهای تازه تأسیس در کشور به منظور حمایت از این حق در فضای سایبری خواهیم پرداخت.

فصل نخست: مفهوم شناسی و مبانی تئوریک

ورود در هر مبحثی، مستلزم شناخت تعاریف، مبانی، مشخصات و قلمرو بحث مورد نظر می‌باشد. بدون در نظر گرفتن این مسئله احتمال سرگردانی در قلمرو بحث وجود دارد. لذا قبل از وارد شدن به بحث، به بررسی تعاریف حق خلوت و حریم خصوصی و پیچیدگی‌هایی که در شناخت این مفهوم وجود دارد، پرداخته می‌شود. سپس به بررسی ارکان و عناصر تشکیل دهنده مفاهیم اصلی پژوهش، یعنی حق خلوت و مصادیق آن پرداخته و آن را از نگاه سیاست کیفری کشورمان مورد بررسی قرار خواهیم داد.

مبحث نخست: تعریف و تبیین مفاهیم

هیچ قانونی که به طور صریح به موضوع حریم خصوصی^۳ و حق خلوت اشخاص^۴ بپردازد و تعریفی در این زمینه ارائه دهد وجود ندارد. حریم خصوصی و خلوت اشخاص، با آن که در ایران یکی از مهم‌ترین و

^۳ . the right to privacy

^۴ . the right to be left alone

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

البته این اصطلاح نه در آیات قرآن و نه در روایات اسلامی، استعمال نشده است و موضع اسلام در رابطه با این مقوله یک موضع به اصطلاح «تحول گرایانه» است یعنی حریم خصوصی و حق خلوت در قالب احاله به حقوق و آزادی‌های دیگر نظیر حق مالکیت، حق آزادی از تجسس، حق برخورداری از اصل برائت، حق غیر قابل تعرض بودن حقوق وابسته به شخصیت مورد حمایت واقع شده است. (انصاری، ۱۳۸۳: ۱) ولی حقوق دانان داخلی و خارجی به ارائه تعاریفی در زمینه این حق اقدام نموده‌اند که به آن‌ها خواهیم پرداخت.

گفتار نخست: دشواری ارائه‌ی تعریف برای حق خلوت و حریم خصوصی

مفهوم و قلمرو این بعد از حق، به دنبال تحولات و پیشرفت‌هایی که به مرور زمان در زمینه‌های علمی، اجتماعی، اقتصادی و... صورت گرفته تحت تأثیر قرار گرفته است. لذا مفهوم و قلمرو آن نسبت به جوامع سنتی سابق متفاوت می‌باشد. کما اینکه مفهوم و قلمرو آن در دنیای کنونی در یک جامعه توسعه‌یافته، جامعه‌ی عقب افتاده یا در حال توسعه می‌تواند متفاوت باشد. مفهوم و قلمرو حق خلوت را می‌توان با فرهنگ حاکم بر آن جامعه و نوع حکومت حاکم بر یک جامعه مرتبط دانست، از این نظر بر حسب این که فرهنگ حاکم بر یک جامعه یک فرهنگ مذهبی یا غیر مذهبی و نظام حاکم بر یک جامعه یک نظام سیاسی استبدادی و توتالیتر یا دموکراتیک باشد مفهوم و قلمرو حریم خصوصی و خلوت اشخاص می‌تواند موسع یا مضیق باشد. (رحمدل، ۱۳۸۴: ۱۲۱)

بند اول: دشواری ارائه‌ی تعریف برای حق خلوت و حریم خصوصی با توجه به نسبیّت آن:

عواملی چون تراکم جمعیت، درجه‌ی تعامل افراد، الگوهای منزل، تقسیم کار، ماهیت خانواده و دیگر روابط اجتماعی می‌توانند، بر ارائه‌ی تعریف تأثیرگذار باشد، برای مثال جوامع شهری در مقایسه با جوامع روستایی و

This file was edited using the trial version of Nitro Pro 7
Buy now at www.nitropdf.com to remove this message

نسبیت حریم خصوصی مسلم بوده و مرزی که برای ترسیم آن کشیده می‌شود متغیر می‌باشد، و هر رائه‌ی

تعریف برای حق خلوت اشخاص و حریم خصوصی علاوه بر موارد فوق از موارد ذیل نیز تأثیر می‌پذیرد:

۱. این مفهوم ذهنی یا شخصی است. آنچه برای فردی، خصوصی تلقی می‌شود ممکن است برای دیگری چنین نباشد.

۲. از فرهنگی به فرهنگ دیگر متغیر است.

۳. تابع سیاق و اوضاع و احوال است. آنچه در یک کارگاه خصوصی تلقی می‌شود ممکن است در بیرون آن چنین نباشد.

۴. دارای تحول تاریخی است. برداشت‌هایی که از حریم خصوصی وجود دارد، از نسلی به نسل دیگر فرق می‌کند.

۵. آن جنبه از جنبه‌های شخصی که خصوصی محسوب می‌شود نامعین است آیا یک کانون غیر قابل تجاوز در نفس هر انسان قرار دارد، که خصوصی محسوب شود؟ آیا احساسات، ذهن انسان روابطش با دیگران، منطقه‌ی معینی در اطراف افراد یا تلفیقی از احساسات از همه جنبه‌های مذکور خصوصی تلقی می‌شوند.

(Foord, ۲۰۰۲: ۵)

بند دوم: تعریف حق خلوت و حریم خصوصی

با وجود تمامی بحث‌های فوق درست است که نمی‌توان تعریف جامع و مانعی برای حق خلوت بیان نمود؛ ولی این بدان معنا نمی‌باشد، که ارائه‌ی تعریف نیز، غیر ممکن باشد همچنان که بسیاری از حقوق‌دانان داخل و خارج کشور به ارائه‌ی تعریف در این زمینه اقدام نموده‌اند و بعضی نیز اظهار عجز نموده‌اند. مانند آرتور میلر^۵: «تعریف حق خلوت و حریم خصوصی دشوار است زیرا یک مفهوم مبهم و بسیار شکننده است.» یا ویلیام بی

^۵ Thur millr